

**ПРИВАТНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«МІЖНАРОДНИЙ ЕКОНОМІКО-ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ АКАДЕМІКА СТЕПАНА ДЕМ'ЯНЧУКА»**

ФАКУЛЬТЕТ ГЕОГРАФІЇ, ІСТОРІЇ ТА ТУРИЗМУ

КАФЕДРА ГЕОГРАФІЇ І ТУРИЗМУ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**ОК 4. ВИРОБНИЧА (ПЕДАГОГІЧНА) ПРАКТИКА У ЗАКЛАДАХ
ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ**

Освітньої програми:	Середня освіта (Географія)
Рівня вищої освіти:	другого (магістерського)
за спеціальністю:	014.07 Середня освіта (географія)
галузі знань:	01 Освіта / Педагогіка

Робоча програма навчальної дисципліни «Виробнича (педагогічна) практика у закладах загальної середньої освіти» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти, за освітньою програмою «Середня освіта (Географія)» зі спеціальності «014.07 Середня освіта. Географія» галузі знань 01 Освіта / Педагогіка

Розробники: кандидат географічних наук, доцент Романів Андрій Степанович

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри географії і туризму
Протокол від «29» серпня 2023 року №1

Завідувач кафедри _____ доц. Миронець Н.Р.
(підпис)

Робочу програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми «Середня освіта. Географія»

Гарант _____ доц. Ярошенко О. В.
(підпис)

Схвалено навчально-методичною комісією факультету географії, історії та туризму
Протокол від «29» серпня 2023 року №1

Голова _____ доц. Пагута Т.І.
(підпис)

© Романів А.С., 2023

© ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний
університет імені академіка Степана Дем'янчука, 2023

1.Опис освітнього компоненту

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 6,0	Галузь знань: 01 Освіта / Педагогіка	Обов'язковий компонент освітньої програми	
Загальна кількість годин – 180	Спеціальність: 014.07 Середня освіта. Географія	Рік підготовки:	
		1-й	1-й
		Семестр	
		2-й	2-й
		Лекції	
	Рівень вищої освіти: другий (магістерський)	-	-
		Практичні, семінарські	
		-	-
		Лабораторні	
		–	–
		Самостійна робота	
		180 год.	180 год.
		Вид контролю: залік	

2. Мета та завдання освітнього компоненту

Робоча програма освітнього компоненту «Виробнича (педагогічна) практика у закладах загальної середньої освіти» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Середня освіта. Географія» підготовки здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня спеціальності 014.07 Середня освіта (Географія) за галуззю знань 01 Освіта / Педагогіка.

Метою педагогічної практики є формування у студента позитивного ставлення до професії вчителя, придбання і вдосконалення практично значущих умінь і навичок у проведенні навчально-виховної і позакласної роботи, насамперед як вчителя географії загальноосвітнього навчального закладу, розвиток у майбутніх вчителів професійних якостей і психологічних умінь

Завдання:

- поглиблення змісту і розширення обсягу теоретичних знань з географії, а також локальних, загально навчальних вмінь і навичок, отриманих студентами у вузі та застосування їх у виконанні конкретних педагогічних завдань у школі;
- ознайомлення із сучасним станом навчально-виховного процесу в різних типах закладів освіти, з передовим педагогічним досвідом, з станом реалізації основних завдань концепції нової української школи;
- вироблення умінь планування навчальної роботи з географії з урахуванням умов конкретної школи;
- підготовка і проведення уроків географії різних типів із застосуванням різноманітних форм організації навчального процесу, прийомів і методів навчання, спрямованих на активізацію вивчення мови;
- організація навчальної діяльності учнів на уроці;
- виконання освітніх, виховних і розвиваючих функцій контролю в навчанні;
- правильне використання умінь і навичок для оцінки знань учнів;
- вироблення умінь аналізу і самоаналізу проведеного уроку;
- вивчення студентами-практикантами передового досвіду вчителів географії і здійснення класного керівництва, використання отриманих знань для самостійної навчально-виховної роботи з учнями всіх вікових груп;
- формування у студентів стійкого інтересу до вибраної професії, їх стимулювання до вивчення спеціальних і педагогічних дисциплін, необхідних для практичної роботи вчителя географії;
- визначення професійної готовності студента до роботи вчителем географії;
- формування у студентів досвіду проведення позакласних і позашкільних заходів з географії;

- надання практичної допомоги у виховній позакласній роботі в різних формах (екскурсії, конференції, олімпіади, диспути, лекції, індивідуальна робота з учнями, участь в оформленні кабінетів школи і в організації роботи в них учнів);
- ознайомлення студентів з роботою класного керівника, з різними організаціями і об'єднаннями учнів, що діють в рамках школи.
- виховання у студентів інтелектуальних, моральних, естетичних та інших якостей, інтересу і любові до обраної професії, потреби до самоосвіти, вироблення творчого, навчально- і науково-дослідницького підходу до педагогічної діяльності.

Під час проходження «Виробничої (педагогічної) практики у закладах загальної середньої освіти» здобувачі вищої освіти, майбутні вчителі та викладачі-географи, набувають таких **загальних (ЗК), спеціальних фахових (ФК) та предметних компетентностей (ПК):**

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК3. Здатність планувати та управляти освітньою діяльністю, забезпечувати та оцінювати якість виконуваних робіт.

ФК6. Здатність до конструктивної та безпечної взаємодії з учасниками освітнього процесу.

ПК2. Здатність розв'язувати задачі у професійній діяльності з методики профільного навчання географії та позакласної роботи, спрямовані на формування у здобувачів освіти ключових і предметних географічних компетентностей, фахового світогляду.

По завершенні «Виробничої (педагогічної) практики у закладах загальної середньої освіти» студенти повинні мати такі **програмні результати навчання:**

РН3. Називає і описує основні принципи, функції, сучасні форми та методи управління освітньою діяльністю, демонструє вміння планувати й управляти освітньою діяльністю, забезпечувати та оцінювати її якість.

РН9. Демонструє уміння класифікувати, упорядковувати і узагальнювати навчальний матеріал відповідно до умов навчального процесу, потреб формування ключових компетентностей та інтегрованого навчання.

РН11. Демонструє уміння забезпечувати конструктивну та безпечну взаємодію з учасниками освітнього процесу.

РН13. Демонструє здатність діяти автономно і в команді.

ПРН2. Обирає шляхи розв'язання практичних задач у професійній діяльності з методики профільного навчання географії та позанавчальної роботи, творчо застосовує методи формування ключових і предметних географічних компетентностей здобувачів у закладах освіти різного типу.

ПРН7. Здійснює відбір, аналіз, представлення і поширення географічної інформації, використовуючи різноманітні письмові, усні та візуальні засоби, картографічні методи, інформаційно-комунікаційні технології.

3. Програма практики

Тема 1. Організаційно-нормативні аспекти проходження педагогічної практики у закладах загальної середньої освіти (ЗСО). Участь студентів у настановчій конференції до проведення практики. Отримання необхідної методичної документації щодо змісту та особливостей проходження практики. Знайомство з навчально-виховним закладом. Бесіда із адміністрацією навчального закладу, вчителями-предметниками, класними керівниками. Отримання інструктажів з охорони праці, пожежної безпеки, заходами дій у випадку повітряної тривоги та інших надзвичайних ситуацій. Ознайомлення з правилами внутрішнього трудового розпорядку, порядком отримання документації в навчальному закладі.

Література: [3,10-12,16,17, 22,23,25,28,31,38,54,55]

Тема 2. Планування навчально-методичної діяльності практика в закладах ЗСО. Аналіз навчального плану роботи школи, розкладу занять. Аналіз навчальних програм з географії для різних класів у закладах ЗСО. Ознайомлення з календарним плануванням вчителя географії у навчальному закладі. Огляд кабінетів та вивчення їх обладнання (наявних карт, атласів, таблиць, макетів та схем, колекцій порід і мінералів, технічних засобів навчання та ін.) з метою подальшого застосування під час проведення уроків. Планування своєї навчальної діяльності. Знайомство з необхідною навчально-методичною літературою, підручниками. Підготовка розширених планів-конспектів для проведення запланованих занять.

Література: [2,4,5,10-13,16,18,19,23,49,60]

Тема 3. Планування позакласної, позаурочної навчально-виховної діяльності практиканта у закладах ЗСО. Ознайомлення з планом виховної роботи школи. Вивчення позаурочних планів роботи вчителів, плану виховної роботи класного керівника. Знайомство з роботою гуртків та факультативів та планами методичних об'єднань у навчальному закладі. Вивчення учнів класу, до яких прикріплені як класні керівники. Ознайомлення з класними журналами та особовими справами учнів. Розробка сценаріїв, планів позакласних, виховних заходів у навчальних закладах

Література: [3,10-12,16,17, 22,23,25,28,31,34,38,54,55]

Тема 4. Навчально-виховна та навчально-методична діяльність практиканта у навчальному закладі. Відвідування уроків у вчителів-предметників, товаришів по практиці та проведення їх аналізу. Проведення уроків з географії у загальноосвітніх навчальних закладах. Аналіз відвіданих уроків вчителями-предметниками навчального закладу, закріпленням керівником практики від закладу вищої освіти. Виконання обов'язків класного керівника у закріпленому класі. Спостереження за учнями під час проведення власних уроків та на інших предметах. Індивідуальні бесіди з учнями, робота з

щоденниками учнів, спільна робота з батьками, участь у проведенні батьківських зборів. Складання індивідуальної психолого-педагогічної характеристики на одного з учнів в закріпленому класі. Розробляють під керівництвом методиста різні форми виховної, позакласної роботи та їх проводять. Аналізують свою педагогічну діяльність та ведуть педагогічний щоденник практики.

Література: [2,4,5,10-13,16,18,19,23,34,49,60]

Тема 5. Підсумкова частина практики та звітна документація. Підготовка звіту практики та супровідних документів: отримання характеристики від навчального закладу вчителя-предметника (директора школи), підготовка щоденника педагогічної практики, психолого-педагогічної характеристики на одного з учнів, представлення зразків конспектів проведених уроків та зразків проведених аналізів уроків, представлення сценарію проведеного виховного заходу в навчальному закладі тощо. Участь у проведенні підсумкової конференції практики.

Література: [3,10-12,16,17, 22,23,25,28,31,38,54,55]

4. Структура освітнього компоненту

№ п/п	Назви тем	Кількість годин
1	Організаційно-нормативні аспекти проходження педагогічної практики у закладах загальної середньої освіти (ЗСО).	10
2	Планування навчально-методичної діяльності практика в закладах ЗСО.	20
3	Планування позакласної, позаурочної навчально-виховної діяльності практиканта у закладах ЗСО.	20
4	Навчально-виховна та навчально-методична діяльність практиканта у навчальному закладі.	110
5	Підсумкова частина практики та звітна документація.	20
	Усього годин	180

5. Завдання для опрацювання під час проведення практики

Назва теми	Зміст завдань	Форми контролю	Література	Кількість балів
Тема 1. Організаційно-нормативні аспекти проходження педагогічної практики у закладах загальної середньої освіти (ЗСО).	1. Взяти участь у настановчій конференції та отримати необхідну документацію для проходження практики (методичні інструкції, за необхідності направлення на практику, копію договору). 2. Ознайомитись з навчально-виховним закладом де буде проходити практика. Познайомитись з адміністрацією школи, закріпленим вчителем-предметником, класним керівником закріпленої групи. 3. Пройти інструктажі (з питань охорони праці, пожежної безпеки, дій при повітряній тривозі тощо) та ознайомитись з посадовими інструкціями, правилами внутрішнього трудового розпорядку, порядком отримання документації в навчальному закладі. 4. З закріпленим вчителем географії, адміністрацією школи з'ясувати до яких конкретно класів буде прикріплений кожен із практикантів.	Звіт практики, публічний захист звіту	[3,10-12,16,17, 22,23,25,28,31, 38,54,55]	5
Тема 2. Планування навчально-методичної діяльності практика в закладах ЗСО.	1. Проаналізувати розклад навчальних занять у закріплених за студентом класах. 2. Ознайомитись із наявним у навчальному закладі кабінетом географії, обладнанням кабінету, методичною літературою та з'ясувати можливості використання цих засобів навчання на уроках географії. 3. Проаналізувати навчальну програму та календарний план вчителя географії по кожному із закріплених класів та скласти попередній план відвідування уроків та проведення уроків. 4. Підготувати розширені плани-конспекти для проведення запланованих занять.	Звіт практики, публічний захист звіту	[2,4,5,10-13, 16,18,19,23, 49, 60]	10

Тема 3. Планування позакласної, позаурочної навчально-виховної діяльності практиканта у закладах ЗСО.	1. Ознайомитись з планом виховної роботи школи та позаурочними планами роботи вчителів, планом виховної роботи класного керівника. 2. Знайомство з роботою гуртків та факультативів та планами методичних об'єднань у навчальному закладі. 3. Попереднє вивчення учнів класу, до яких прикріплені як класні керівники (розмова із класним керівником, знайомством з журналом групи, особовими справами учнів). 4. За консультації закріпленого вчителя-предметника, класних керівників тощо, розробити план позакласних, позаурочних, виховних заходів у навчальному закладі. Підготувати сценарій проведення не менше одного з таких заходів.	Звіт практики, публічний захист звіту	[3,10-12,16,17, 22,23,25,28,31, 34,38,54,55]	10
Тема 4. Навчально-виховна та навчально-методична діяльність практиканта у навчальному закладі.	1. Відвідування уроків у вчителів-предметників, товаришів по практиці та проведення їх аналізу. 2. Проведення уроків з географії у загальноосвітніх навчальних закладах. Обговорення відвіданих уроків з вчителями-предметниками навчального закладу, товаришами по практиці, керівником практики від закладу вищої освіти тощо. 3. Виконання обов'язків класного керівника у закріпленому класі. Спостереження за учнями під час проведення власних уроків та на інших предметах. Індивідуальні бесіди з учнями, робота з щоденниками учнів, спільна робота з батьками, участь у проведенні батьківських зборів. Складання індивідуальної психолого-педагогічної характеристики на одного з учнів в закріпленому класі. 4. Розробка під керівництвом методиста різних форм виховної, позакласної роботи та їх проведення.	Звіт практики, публічний захист звіту	[2,4,5,10-13, 16,18,19,23, 34, 49, 60]	30

	5. Аналіз своєї педагогічної діяльності та ведення педагогічного щоденника практики.			
Тема 5. Підсумкова частина практики та звітна документація.	1. Підготовка звіту практики та супровідних документів: отримання характеристики від навчального закладу вчителя-предметника (директора школи), підготовка щоденника педагогічної практики, психолого-педагогічної характеристики на одного з учнів, представлення зразків конспектів проведених уроків та зразків проведених аналізів уроків, презентації сценарію проведеного виховного заходу в навчальному закладі тощо. 2. Участь у проведенні підсумкової конференції практики. Захист звітної документації практики.	Звіт практики, публічний захист звіту	[3,10-12,16,17, 22,23,25,28,31, 38,54,55]	5

6. Методи проведення виробничої практики

Виробнича практика проходить в закладах загальної середньої освіти з якими укладені угоди на проходження практики. Навчально-методичне керівництво практикою, а також контроль за виконанням робочої програми практики здійснюють керівники практики (від кафедри та від бази практики). В загальноосвітньому навчальному закладі здобувача вищої освіти прикріплюють до досвідченого вчителя-предметника, який курує роботу практиканта впродовж практики. Під час проходження за студентами здійснюється поточний та підсумковий контроль виконання окремих завдань, розділів і всієї програми практики в цілому.

У щоденнику записуються основні короткі відомості у календарному порядку про виконану роботу, її обсяги, теми і терміни проведення занять, дати відвіданих занять, проведені позакласні заходи тощо.

Підсумковим контролем є залік з навчальної практики у вигляді захисту звіту, під час якого перевіряються набуті знання і вміння.

Будь-які порушення під час проходження виробничої практики (техніки безпеки, трудової дисципліни, правил внутрішнього розпорядку, у побуті тощо) фіксуються керівником практики.

Після закінчення терміну практики студенти звітують про виконання програми практики та поставлених перед ним індивідуальних завдань.

Письмовий звіт разом зі щоденником, проведеними аналізами відвіданих занять, прикладами конспектів проведених уроків та позакласних,

виховних заходів подаються на рецензування керівнику практики від кафедри.

Звіт захищається студентом з диференційованою оцінкою в комісії, призначеній завідувачем кафедри.

7. Методи контролю

Документом, що відображає проходження студентами програми практики і якість виконаної роботи є звіт з практики, а також характеристика на практиканта методиста (вчителя-предметника) від навчального закладу, що був закріплений за здобувачем вищої освіти на період проходження практики. Основою для написання звіту є записи у робочому зошиті та щоденнику. Звіт може бути представлений у надрукованому вигляді або написаний від руки на стандартному папері формату А4 (210 x 297 мм). Кожний студент подає окремий звіт та супровідні документи проведених ним заходів у загальноосвітньому навчальному закладі.

В кінці практики керівник проводить підсумкову конференцію, на якій студенти представляють результати практики, та виставляє оцінку і бали за 100-бальною шкалою.

8. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне оцінювання					Публічний захист звіту	Сума
T1	T2	T3	T4	T5		
5	10	10	30	5	40	100

9. Шкала та критерії оцінювання практики: національна та ECTS

Критерії оцінювання практики	Кількість набраних балів	За 5-ти бальною шкалою	за ECTS	Рівень компетентності
Студент повністю виконав програму практики; звіт за структурою, обсягом і змістом відповідає вимогам програми практики; основні положення звіту глибоко обґрунтовані і логічні; звіт має якісне оформлення; під час захисту звіту студент аргументовано доводить набуття ним практичних навичок, передбачених програмою практики	90...100	5	A	Високий (творчий)
Студент повністю виконав програму практики; звіт за структурою, обсягом і змістом відповідає вимогам програми практики; основні положення звіту достатньо обґрунтовані; незначне порушення послідовності; прийнятне зовнішнє оформлення; захист звіту дозволяє виявити наявність необхідних практичних умінь, передбачених програмою практики	82...89	4	B	Достатній (конструктивно-варіативний)
Студент повністю виконав програму практики; звіт за структурою, обсягом і змістом відповідає вимогам програми практики; але має незначні недоліки, основні положення звіту обґрунтовані; задовільне зовнішнє оформлення звіту; захист звіту дозволяє виявити наявність практичних умінь, передбачених програмою практики, незначні недоліки, які при цьому спостерігаються, студент виправляє сам	74...81		C	
Студент повністю виконав програму практики, звіт відповідає вимогам програми, але має недоліки за структурою і змістом; основні положення звіту недостатньо обґрунтовані з порушенням послідовності; задовільна якість оформлення звіту; захист звіту з незначними недоліками, які студент усуває з допомогою викладача	64...73	3	D	Середній (репродуктивний)
Студент повністю виконав програму практики; звіт має недоліки за структурою і змістом; основні положення звіту недостатньо обґрунтовані з порушенням послідовності; якість зовнішнього оформлення звіту задовільна; захист звіту не дозволяє в повній мірі виявити практичні навички, передбачені програмою практики	60...63		E	
Студент виконав більше 50% програми практики; звіт відповідає вимогам програми практики, але має значні неточності за структурою і змістом; основні положення звіту недостатньо обґрунтовані з порушенням послідовності; якість зовнішнього оформлення звіту задовільна; захист звіту показує, що студент не набув достатніх практичних навичок, передбачених програмою практики	35...59	2	FX	Низький (рецептивно-продуктивний)
Студент виконав менше 50% програми практики і представив звіт незадовільного змісту і якості оформлення; захист звіту показує відсутність практичних навичок, передбачених програмою практики	1...34		F	

10. Методичне забезпечення

Методичне забезпечення виробничої практики включає:

1. Романів А.С. Методичні вказівки з організації, проведення та підведення підсумків «Виробничої (педагогічної) практики у закладах загальної середньої освіти» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня за освітньою програмою «Середня освіта. Географія» денної та заочної форм навчання. ПВНЗ «Рівне: МEGУ ім. акад. С. Дем'янчука», Рівне. 2023. 42 с.
2. Методичні рекомендації для проходження «Виробничої (педагогічної) практики у закладах загальної середньої освіти» на навчальній платформі moodle.

11.Рекомендована література

1. Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України: [підручник для студентів, аспірантів] / А.М. Алексюк. – К. : Либідь, 1998. – 558 с.
2. Алексюк К.Ю., Романів А.С. використання додатків Google на уроках географії. Актуальні проблеми та перспективи розвитку регіонів: матеріали II міжнар. наук.- практ. конф. (Рівне, 23 червня 2023 року) / МEGУ ім. акад. С. Дем'янчука. Рівне. МEGУ ім. акад. С. Дем'янчука, 2023.
3. Андрущенко В.П. Педагогіка вищої школи: [підручник] / АПН України; Інститут вищої освіти / В. Г. Кремень (ред.), В.П. Андрущенко, І. Д. Бех, І.С. Волощук, О.В. Глузман, Н.В. Гузій, Н.М. Дем'яненко. — К. : Педагогічна думка, 2009. — 256 с.
4. Бабешко О. О. Методика навчання географії : [посібник для вчителів і студентів-географів педуніверситетів] / О. О. Бабешко – Умань : АЛМІ, 2005. – 263 с.
5. Бойко В.М., Брайчевський Ю.С., Яценко Б.П. Географія (рівень стандарту) підручник для 10-го класу закладів загальної середньої освіти. - Київ: Ірпінь ТОВ «Видавництво «Перун», 2018. – 256 с.
6. Бондар А. Д. Лабораторні і практичні роботи у вищій школі / А. Д. Бондар, Л.А. Ранська – К.: Вища школа, 1977. – 77 с.
7. Бутенко Н.Ю. Комунікативна майстерність викладача: [навчальний посібник] / Н.Ю. Бутенко. – К. : КНЕУ, 2005. – 336 с.
8. Васянович Г. П. Педагогіка вищої школи: [навч.-метод. посібник] / Г.П. Васянович; Львівський національний ун-т ім. Івана Франка. — Львів, 2000. — 100 с.
9. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи / С.С. Вітвицька. – К. : Центр навчальної л-ри, 2003. – 320 с.

10. Географія 10-11 класи. Профільний рівень. Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти. Наказ Міністерства освіти і науки України від 23 жовтня 2017 року №1407.
11. Географія 10-11 класи. Рівень стандарт. Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти. Наказ Міністерства освіти і науки України від 03 серпня 2022 року №698.
12. Географія 6-9 класи. Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти. Наказ Міністерства освіти і науки України від 03 серпня 2022 року №698.
13. Гільберг Т.Г., Савчук І.Г., Сovenko В.В. Географія (рівень стандарту) підручник для 10-го класу закладів загальної середньої освіти. Київ: УОВЦ «Оріон», 2018. – 240 с.
14. Гончаров С. М. Інтерактивні технології навчання в кредитно-модульній системі організації навчального процесу: навчально-методичний посібник / С. М. Гончаров. – Рівне: НУВГП, 2006. – 172 с.
15. Гришина Т. В. Освітня технологія як об'єкт методичної роботи / Т. В. Гришина. – Х. : Вид. група «Основа», 2003. – 96 с.
16. Грищенко М. М. Дидактичні поради молодому викладачеві / М. М. Грищенко. – К. : Вища школа, 1973. – 67 с.
17. Державний стандарт базової середньої освіти. Постанова Кабінету Міністрів України від 30. 09. 2020 р. № 898
18. Дидактичні матеріали до курсів географії 6,7 класів. Частина 1. – Х.: Основи, 2010. – 92 с. – (Б-ка журн. «Географія». Вип. 10 (82)).
19. Довгань Г.Д, Стадник О.Г., Масляк П.О., Куртей С.Л., Бродовська О.Г. Географія (профільний) підручник для 10-го класу закладів загальної середньої освіти. Харків: Вид-во «Ранок», 2018. – 256 с.
20. Загальна методика навчання географії / О.М. Топузов, В.М. Самойленко, Л.П. Вішнікіна. – Київ: ДНВП «Картографія», 2012. – 512 с.
21. Інноваційні технології в роботі вчителя географії / уклад. Науменко Є.І. – Х.: Основи, 2011. – 96 с. – (Б-ка журн. «Географія». Вип. 9 (93)).
22. Касіяник І.П., Мисько В.З. Методика навчання географії (теоретичний аспект). Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня «Рута»», 2017.–214 с.
23. Книга вчителя географії: Довідково-методичні видання / Упоряд. Н.В. Бескова, В.М. Проценко. – Харків: ТОРСІНГ ПЛЮС, 2005. – 288с.
24. Кнодель Л. В. Педагогіка вищої школи: [посіб. для магістрів] / Л. В. Кнодель. — К. : Вид. Паливода А.В., 2008. — 134 с.
25. Кобернік С. Г. Методика навчання географії в загальноосвітніх навчальних закладах: Навчально-методичний посібник / С. Г. Кобернік, Р. Р. Коваленко, О. Я. Скуратович; за ред. С. Г. Коберніка. – К. : Навчальна книга, 2005. – 319 с.
26. Кобернік С. Сучасний підручник з географії та проблеми його вдосконалення / С. Кобернік // Географія та основи економіки в школі. – 2003. – № 5. – С. 11-14.

- 27.Кобернік С.Г. Методика викладання географії у вищій школі. // Збірник типових навчальних програм для студентів спеціальності 7.04010401 та 8.04010401 "Географія". Ч. 2 / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова ; ред. В. П. Покась [та ін.]. - К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2010. – С. 122-136.
- 28.Концепції Нової української школи (2016 р.) URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
- 29.Корнєєв В.П., Проблемне навчання географії: [посіб.] / Віктор Петрович Корнєєв (заг.ред.), О. В. Корнєєв, Л. І. Круглик, О. М. Топузов. Х. : Основа, 2008. 96с.
- 30.Коротун С.А., Романів А.С. Роль сучасної шкільної географії в громадянському житті та кар'єрному зростанні особистості. Географічна освіта у шкільних та позашкільних закладах : проблеми, пошуки, перспективи : Збірник наукових праць ; за ред. проф. Д. В. Лико / Рівненський державний гуманітарний університет. – Рівне: Видавець О. Зень, 2020. С. 11-15
- 31.Криловець М. Г. Фахова та методична підготовка майбутніх учителів географії: теорія і практика [монографія] / М. Г. Криловець. – Ніжин: Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2007. – 301 с.
- 32.Кудіна В. В. Педагогіка вищої школи: [навч. посібник для студ. вищих навч. закл.] / В.В. Кудіна, М.І. Соловей, Є.С. Спіцин 2-ге вид., доп. і переробл. К. : Ленвіт, 2007. — 194 с.
- 33.Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої школи: [навч. посіб.] / А. І. Кузьмінський. К. : Знання, 2005. — 486 с.
- 34.Мартинюк В.О., Романів А.С., Романів О.Я., Селецький В.П., Яроменко О.В. Учнівські науково-дослідницькі роботи з географії: методологія та методика. Навчально-методичний посібник. Рівне, 2014. 228 с
- 35.Марушкевич А. А. Педагогіка вищої школи: теорія виховання: [навч. посіб.] / А.А. Марушкевич; Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. К. : ВПЦ "Київський ун-т", 2006. 60 с.
- 36.Методика викладання географії / Упоряд. Н. Муніч, В.Серебрій. К.: Ред. загальнопед. газ., 2005. – 128 с.
- 37.Методологічні основи географічних наукових досліджень учнів Малої академії наук України : Навчально-методичний посібник. [А. Романів, О. Романів, О. Яроменко; відп. за вип. О. Лісовий, С. Лихота]. К. 2016. 72 с.
- 38.Міжнародна хартія географічної освіти / Комісія з географ, освіти. Міжнар. географ. союз, 1992. Книжка в журналі // Географія та основи економіки в шк. 1999. № 3. 15 с.
- 39.Мороз О. Г. Педагогіка і психологія вищої школи: [навч. посіб. для молодих викладачів, аспірантів і майбутніх магістрів] / О.Г. Мороз (заг.ред.), О. С. Падалка, В. І. Юрченко. К. : НПУ, 2003. 267 с.

- 40.Муніч Н. Програмоване застосування системи проблемно-символічних сигналів (ПСС) у викладанні географії / Н. Муніч // Красзнавство. Географія. Туризм. 2002. № 5 (250). – С. 11.
- 41.Навчальний процес у вищій педагогічній школі: [навчальний посібник] / за заг. ред. академіка О. Г. Мороза. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2001. – 337 с.
- 42.Освітні технології: [навч.-метод. посібник] / О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О.М.Любарська та ін.; За ред. О.М. Пехоти. К. : Вид-во А.С.К., 2003. 255 с.
- 43.Основи педагогічної майстерності / За ред. І.А. Зязюна. К., 1997. – 349 с.
- 44.П'ятакова Г. П. Сучасні педагогічні технології та методика застосування їх у вищій школі / Г. П. П'ятакова, Н. М. Заячківська. – Львів: Видав. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2003. – 100 с.
- 45.Пальчевський С. С. Сугестопедагогіка: новітні технології : [навч. посіб.] / С. С. Пальчевський. – К. : Кондор, 2005. – 351 с.
- 46.Педагогіка вищої школи: [Навч. посібник] / З. Н. Курлянд, Р. І. Хмелюк, А. В.Семенова та ін., За ред З. Н. Курлянд. – К. : Знання, 2005. – 399 с.
- 47.Плахотнік О. В. Теоретико-методологічні основи розвитку геоecологічної освіти в Україні / О. В. Плахотнік. – К., 1998. – 333 с.
- 48.Проблеми безперервної географічної освіти // Зб. наукових праць: випуски 1-4. – Х., 2000-2010.
- 49.Романів А.С., Чуманевич Я. С. Використання STEM–технологій на уроках географії. Актуальні проблеми та перспективи розвитку регіонів: матеріали II міжнар. наук.- практ. конф. (Рівне, 23 червня 2023 року) / МEGУ ім. акад. С. Дем'янчука. Рівне. МEGУ ім. акад. С. Дем'янчука, 2023.
- 50.Романів О.Я. Методика викладання географії у вищій школі: навчально-методичний посібник для спеціальності 8.04010401 «Географія» / О.Я. Романів. – Рівне, 2012. – 168 с.
- 51.Самойленко В. М. Інтеграція математично-модельних і геоінформаційних засад підготовки географів / В.М. Самойленко // Вісник КНУ ім. Тараса Шевченка. Географія. – 2005. – Вип. 51. – С. 10-12.
- 52.Саюк В. І. Розвиток професійної компетентності вчителів географії у системі післядипломної педагогічної освіти: Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / В.І. Саюк; Центр. ін-т післядиплом. пед. освіти АПН України. — К., 2007. — 22 с.
- 53.Скуратович О.Я. Шкільний курс географії та методика його викладання. - 318 с.
- 54.Тімець О. В. Професійна компетентність вчителя географії: навч. посіб. для студ.-географів пед. ВНЗ / О.В. Тімець; Уманський держ. педагогічний ун-т ім. Павла Тичини. – Умань: [СПД Сочінський], 2008. – 319 с.

- 55.Тімець О. В. Формування фахової компетентності майбутнього вчителя географії у процесі професійної підготовки: [монографія] / Тімець О.В.; Уман. держ. пед. ун-т ім. П. Тичини. – Умань : Сочінський, 2010. – 340 с.
- 56.Тімець О. Професійна підготовка майбутнього вчителя географії: взаємозв'язок когнітивного, операційного і особистісного компонентів його фахової компетентності / О. Тімець // Проблеми підготовки сучасного вчителя. – № 2. – 2010. – С. 46-52.
- 57.Ткаченко О. Л. Вдосконалення професійної компетентності майбутніх учителів географії як умова впровадження профільного навчання [Електронний ресурс]/ О. Л. Ткаченко. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/ pednauk/2009_1/229.pdf
- 58.Тренінгові технології навчання з економічних дисциплін: навчальний посібник / Г. О. Ковальчук, Н. Ю. Бутенко, М. В. Артюшина, І. А. Балягіна, М. І. Радченко; за заг. редакцією Г. О. Ковальчук. – К. : КНЕУ, 2005. – 300 с.
- 59.Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи: [навч. посіб.] — К. : Академвидав, 2006. — 352 с.
- 60.Яроменко О., Чекач М. Застосування інформаційних технологій на уроках географії в умовах дистанційного навчання. Актуальні проблеми та перспективи розвитку регіонів: матеріали II міжнар. наук.-практ. конф. (Рівне, 23 червня 2023 року) / МЕРУ ім. акад. С. Дем'янчука. Рівне. МЕРУ ім. акад. С. Дем'янчука, 2023.
- 61.Solem M. Skills in professional geography: an assessment of workforce needs and expectations / Michael Solem , Ivan Cheung, M. Beth Schlemper. URL: <http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/00330120802013620>

12. Інформаційні ресурси

1. geografica.net.ua – «Географіка» – географічний портал.
2. <http://metodportal.net/node> – Методичний портал.
3. <http://shools-geograf.at.ua/> – Сайт учителя географії.
4. <http://www.intellect-invest.org.ua/ukr/> – Портал сучасних педагогічних ресурсів
5. <http://www.intellect-invest.org.ua/ukr/> – Портал сучасних педагогічних ресурсів.
6. http://www.jobs.ua/ukr/job_description/rubrics-1/ – Посадові інструкції: освіта, наука, виховання.
7. <http://www.psych.kiev.ua> – Вісник психології і педагогіки Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка)
8. www.nbuv.gov.ua – Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського, Київ.
9. Географія&Історія. Навчально-методичний сайт ПрАТ "Інститут передових технологій" – Режим доступу: <http://www.osvitanet.com.ua>

10. Інститут передових технологій. URL: <http://www.iat.kiev.ua/>
11. Інтерактивні методи навчання: теорія і практика впровадження/ URL: <http://shkola.ostriv.in.ua/publication/code-103f1af92b958>
12. Інтернет-освіта. Коротко про Мудл. URL: <http://moodle.ukma.kiev.ua/>.
13. Короткий тестологічний словник-довідник. Упорядник Л. Т. Коваленко — К.: Грамота, 2008. — 160 с. (Серія «Словник»). URL: <http://www.znannya.org>
14. Лабораторія інтерактивних технологій навчання. URL: <http://sites.znu.edu.ua/interactiv.edu.lab/121.ukr.html>
15. Майстер-тест. URL: <http://master-test.net/uk>
16. Методичний портал. Інтерактивні технології навчання. URL: <http://metodportal.net/node/2633>
17. Освітній навігатор. URL: <http://navigator.rv.u>
18. Портал «ІКТ навчання». URL: <http://stecenko.at.ua/>
19. Технічні засоби навчання. URL: <http://wikiosvita.tneu.edu.ua/index.php>